

روش تحصیل علوم اسلامی

جواد محدثی

مرکز بین المللی
ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیّبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفیٰ علیه السلام العالمية» به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ علیه السلام

فهرست

۱۱	مقدمه
۱۳	درس ۱: اهمیت علم و علم‌آموزی در اسلام
۱۳	فضیلت علم
۱۴	چند نمونه از روایات
۱۴	علم‌آموزی
۱۹	درس ۲: آداب تحصیل علوم اسلامی (۱)
۱۹	آداب چیست؟
۲۰	۱. انگیزه علم‌آموزی
۲۲	۲. همت بلند
۲۳	۳. تلاش مستمر
۲۷	درس ۳: آداب تحصیل علوم اسلامی (۲)
۲۷	۴. معنویت و اخلاق
۲۸	۵. پرهیز از دنیاگرایی
۲۹	۶. همنشینی با خوبان
۳۰	۷. توکل بر خدا
۳۲	۸. احترام به استاد
۳۵	درس ۴: آشنایی با رشته‌های علوم اسلامی (۱)
۳۵	ادبیات عرب
۳۶	منطق

- ۳۷ _____ قرآن (تفسیر و علوم قرآن)
- ۳۸ _____ فقه
- ۴۱ _____ درس ۵: آشنایی با رشته‌های علوم اسلامی (۲)
- ۴۱ _____ اصول فقه
- ۴۲ _____ حدیث
- ۴۴ _____ تاریخ و سیره
- ۴۷ _____ درس ۶: آشنایی با رشته‌های علوم اسلامی (۳)
- ۴۷ _____ کلام
- ۴۸ _____ مِلَل و نِحَل (فِرَق و مذاهب)
- ۴۹ _____ اخلاق
- ۵۰ _____ فلسفه
- ۵۱ _____ عرفان
- ۵۳ _____ درس ۷: برنامه‌ریزی تحصیلی (۱)
- ۵۳ _____ اهمیت برنامه‌ریزی
- ۵۵ _____ برنامه‌ریزی تحصیلی در علوم اسلامی
- ۵۹ _____ درس ۸: برنامه‌ریزی تحصیلی (۲)
- ۵۹ _____ ادامه نکات و اصول
- ۶۲ _____ چند حدیث از معصومین:
- ۶۵ _____ درس ۹: روش تحصیل علوم اسلامی (۱)
- ۶۵ _____ تأثیر «روش» بر موفقیت تحصیلی
- ۶۶ _____ ۱. پیش مطالعه
- ۶۷ _____ ۲. حضور در کلاس
- ۷۳ _____ درس ۱۰: روش تحصیل علوم اسلامی (۲)
- ۷۳ _____ نقش کلیدی پرسش

- نقش پرسش در پیدایش تألیفات ۷۴
- آداب پرسش ۷۵
۱. پرسش به قصد آموختن ۷۵
۲. سؤال متواضعانه ۷۵
۳. پرسش مفید ۷۶
۴. تأمل در پاسخ ۷۶
۵. یادداشت کردن ۷۷
۶. خوب سؤال کردن ۷۷
۷. خجالت نکشیدن ۷۷
۸. رعایت نوبت ۷۸
۹. پرهیز از سؤال زیاد ۷۸
۱۰. پرهیز از سؤال بی جا ۷۹
- درس ۱۱: روش تحصیل علوم اسلامی (۳) ۸۱
- رابطه با استاد ۸۱
۱. پیش از درس و آموختن ۸۱
۲. در دوره تحصیل ۸۲
۳. بعد از دوران آموزش ۸۵
- درس ۱۲: روش تحصیل علوم اسلامی (۴) ۸۷
- مقدمه ۸۷
- گوش دادن ۸۸
- تکرار شنیده‌ها ۸۹
- همراه شدن با استاد ۹۰
- گوش دادن فعال ۹۰
- آمیختن شنیدن به تجربه و عمل ۹۱
- یادداشت از شنیده‌ها ۹۱

- ۹۱ _____ قطع نکردن کلام استاد
- ۹۲ _____ دقت در نقل شنیده‌ها
- ۹۵ _____ درس ۱۳: روش تحصیل علوم اسلامی (۵)
- ۹۵ _____ مقدمه
- ۹۶ _____ مباحثه و بحث علمی
- ۹۶ _____ ۱. شیوه مباحثه
- ۹۸ _____ ۲. فواید مباحثه
- ۹۹ _____ ۳. آسیب‌های مباحثه
- ۱۰۰ _____ الف) گریز از حق‌پذیری
- ۱۰۰ _____ ب) لجاجت
- ۱۰۰ _____ ج) اثبات برتری خود
- ۱۰۱ _____ د) پرخاشگری و تندى
- ۱۰۱ _____ ه) اتلاف وقت
- ۱۰۳ _____ درس ۱۴: روش تحصیل علوم اسلامی (۶)
- ۱۰۳ _____ مطالعه
- ۱۰۳ _____ نکات لازم برای مطالعه مفید
- ۱۰۳ _____ ۱. انتخاب کتاب و موضوع
- ۱۰۴ _____ ۲. چگونه مطالعه کنیم؟
- ۱۰۴ _____ الف) داشتن برنامه
- ۱۰۴ _____ ب) توجه به کیفیت
- ۱۰۵ _____ ج) تمرکز فکر
- ۱۰۵ _____ د) مطالعه فعال
- ۱۰۶ _____ ه) بازگو کردن مطالب
- ۱۰۶ _____ ۳. مطالعه اجمالی و تفصیلی
- ۱۰۷ _____ ۴. چه زمانی مطالعه کنیم؟

- ۱۰۹ ۵. کجا مطالعه کنیم؟
- ۱۱۰ ۶. تندخوانی
- ۱۱۱ ۷. خلاصه نویسی
- ۱۱۲ ۸. مطالعه سؤالی یا انتقادی
- ۱۱۳ ۹. سیر مطالعاتی
- ۱۱۴ ۱۰. جهات معنوی
- ۱۱۷ درس ۱۵: تحقیق و پژوهش
- ۱۱۷ مقدمه
- ۱۱۸ تحقیق چیست؟
- ۱۱۸ مراحل تحقیق
- ۱۱۹ ۱. انتخاب موضوع
- ۱۱۹ ۲. پیشینه تحقیق
- ۱۱۹ ۳. شناخت منابع
- ۱۲۰ ۴. مطالعه و یادداشت برداری
- ۱۲۰ ۵. تنظیم یادداشت ها
- ۱۲۰ ۶. نگارش نهایی
- ۱۲۱ چند نکته درباره منابع
- ۱۲۲ چند نکته درباره پژوهشگر
- ۱۲۵ درس ۱۶: نگارش
- ۱۲۵ اهمیت نگارش
- ۱۲۷ نقطه شروع
- ۱۲۸ مراحل کار
- ۱۲۹ نکاتی درباره نگارش
- ۱۳۵ کتابنامه

مقدمه

برتری هر کس بر دیگری، به یکی از این سه عامل وابسته است: علم، تقوا و جهاد. قرآن به این نکته اشاره فرموده است. پس «علم آموزی»، گام نهادن در راه کمال و فضیلت است. اما این که کدام علم را باید آموخت؟ چه علمی بهترین علم است؟ چگونه باید تحصیل کرد؟ کدام دانشمند بهتر می تواند به جامعه خدمت کند؟ راه موفق شدن در راه کسب علم چیست؟ و پرسش هایی دیگر برای کسانی که می خواهند علم بیاموزند، مطرح است و یافتن پاسخ برای آنها لازم می باشد.

علمی ارزشمند است که برای انسان سعادت آورد و موجب رشد انسانیت او گردد و برای جامعه بشری هم مفید باشد.

علوم دینی یکی از بهترین علم هاست و شاید بهترین آنها باشد. کسانی که در پی آموختن علوم اسلامی باشند، هم دین خدا را می آموزند، هم به دیگران یاد می دهند، هم مردم را به راه نیک و عمل خوب و رفتار پسندیده دعوت می کنند.

در حوزه های اسلامی، چه درس هایی خوانده می شود؟ راه های بهتر درس خواندن چیست و یک شاگرد، نسبت به درس و استاد، چه وظایفی دارد؟ و چگونه می تواند این راه را صحیح تر، سریع تر و مفیدتر طی کند تا از عمر خویش بهتر استفاده کند؟

در این کتاب، با روش تحصیل علم آشنا می شوید. در کنار این موضوع اصلی، اهمیت علم آموزی، نقش پرسش و پاسخ، مطالعه، مباحثه، پژوهش و نگارش نیز بیان شده و با شاخه هایی از علوم اسلامی هم که در حوزه ها خوانده می شود، آشنا می شوید.

این کتاب در ۱۶ درس تدوین شده و در پایان هر بخش نیز چند پرسش، برای خودآزمایی طرح شده و منابعی درباره موضوع ذکر شده است. امیدواریم با آشنایی با تحصیلات دینی و روش علم‌آموزی، به این رشته علاقه‌مند شوید و از خداوند بخواهید که شما را برای اسلام و جامعه بشری، مفید و خدمت‌گزار قرار دهد.

قم. جواد محدثی

آذرماه ۱۳۹۳